

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ו.

עין משפט
נר מצוה

בד א מיי פ"ד מהל' מוקי ממון הלכה ח סמג עשין פט טו"ע ח"מ ס' תיח סעיף ב: מה ב ג מיי פ"ג מהלכות מוקי ממון הלכה ז ג סמג עשין ע טו"ע ח"מ ס' תיח סעיף ב: מה ד מיי שם טור ש"ע שם סעיף ג: מה ה מיי שם הלכה יג סמג שם טו"ע ח"מ ס' תיח סעיף ב:

לאסוי יחכה נירו. שאם ליחכה האם חרישמו של חצירו או סכסכה אביו חייב. באבנים שייך לשון סכסוך שלא נשפרו לגמרי אלא סכסכה ונדבקה האם בהן וסכסכה מעט כדלמרינן (חולין דף פ' ז:)

גבי פגמת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מז' דלדין לגמרי. ולהכי כתב אש לא חייבו בהי דנפקא

לן התם ולקמן פ. מאו השדה דלא שמעינן מהנך דמתניתין הא מילתא דליחייב דדבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין עיקר אש בכך: הלא השום שבהן שדרין להזיק כו'. דמשמע אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי מצינן לאתויי: היינו אש. דמולדה דאש היא דמאי שנא אש מינה שכן כח אחר מעורב בה הינו כח אחר כו': כסר דנייח. מוקי בהן שור או חמור: אי דאפקריה בין לרב בין

(לשמואל. דפליגי פ. (בהפקר) צ"פ המניח את הכד (לקמן דף כח:). היינו כור. דמרייהו אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן מזכור דחייב דכי היכי דחייבא דבור הוא כרה"ר והיו הפקר כדלמרינן צ"פ שור שנגח את הפרה (לקמן דף מט:). שעל עסקי כרייה ופתיחה צאה לו אף כל תקלתו שהפקיר חייב דהא נמי תחילת עשייתו לזקק דהוא ליה לאסוקי

אדעתיה דסופו ליפול כרוח מצינן: אש פוית. והיינו דנקט במתני' הלא השום: שכן דרכו לילך כו'. אבל אלו לא הזיקו צהליכתם אלא השור והחמור נתקל בהן: וחזר בהן הדין. דליכא למפרכי מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו ואמאי צהצד השום דמתניתין: כורו המסגולגל כגון הניח אבן כרה"ר וצדודה במקומה לא הזיקה וגלגלה רגלי אדם וצהמה למקום אחר והזיקה שם: אי כהדי דאזלי מוקי כו' לא גרס והכי

גרסינן היכי דמי אי דאפקרה בין לרב בין לשמואל כו': מעשיו. כרייתו גרמה את ההזיק אבל מעשיו של זה לא הזיקו אלא רגלי אדם וצהמה שגלגלוהו: שור ויחית. שאין מעשה בעלים גרמו ההזיק אלא ממנו הזיק והיינו הלא השום דנקט במתניתין: כל אלו שאמרו. וקחשיב ואזיל להו אלו הפותקים ציצותיהם וגורפים מערותיהם כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך מוקיין לה"ר ואלו הן פותקין ציצותיהן פותקין ציצותיהן המקלחים שופכים ששופכין מתצריהן לרה"ר: וגורפין מערותיהן. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

צימות החמה אין להם רשות. מפני שהרחוב נאה והוא מקלקלו אבל צימות הגשמים שהרחובות מלוכלכות יש להן רשות: ואע"פ שצדקות: צ"ד משליכין אם הזיקו חייבין: כחו הוא. והיינו אדם ומנא ליה צדקותיהן: שור

תנא שור לגרלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתחזק בה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף ע"ב:). (ש"ך לע"ז) ה"ג הברותא שגפלא לרשות הרבים והזיקו פהור מלשלא. וכן כתבו בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אומם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דמיון דשגלא והזיקו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמהירין אותו לקון ולסמור: אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (דף כט:)

דלכ"ע המפקיר מוקי לאחר נפילה והא נמי אונס הוא דצבנין ונטיעה שעה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזיקו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן היו פושע והיו כמפקיר ונכסיו לאחר נפילה פשיעה: היינו בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו כותל ואזלין בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי כהדי דקאזלי מוקי היינו אש ועוד דאי צהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומוקיין יש לנו ללמדם מזכור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומוקיין מזכור שאינו הולך ומוקיין אלא מוקיין במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

אי לרב דאמר כו'. לא גרסינן כדפירשנו לעיל: מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו. למאי (דפריך דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו לפי שהרוח מסייע לו ה"מ למפרכי הכא מה לצור שכן מעשיו גרמו לו תאמר צבצבו

אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא ליכא למימר שור יוכיח אלא אש גרידא ולקמן גבי צור המתגלגל פריך מה לצור שכן מעשיו גרמו לו דלא שייך התם שכן אין כח אחר מעורב בו דהיינו תאמר צור המתגלגל שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא הוי צור אלא על ידי כח אחר וזה אינו שהרי נעשה צור בלא כח אחר משמיתו כרה"ר: לאתויי בור המתגלגל. ככל הספרים כתוב אי צהדי דקא אזלי קמוקי כחו הוא ופירש הקונטרס דלא גרס ליה וטעמא משום דלמרינן לקמן בהמניח (דף כ:). אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ובעל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מצינן והוי אשו ואין למוחקו צבצול קד דלענין כדי שלא ילכו כ"כ בחזק שיתמו ויזיקו דרכו להתבונן שפיר ולהכי פריך כחו הוא ויתחייב המגלגל הכל ולא בעל התקלה ואע"ג דלגבי כלל שנטל

החמרה והלך לגדיש כו' (לקמן דף כ"א:). ופריך בגמרא (ד' כ"ג.) וליחייב בעל הגחלת נמי שהוא בעל התקלה היינו משום דכלל לאו צר דעה הוא אבל הכא ה' המקלקל צר דעה הוא מדע דאם הדליק אש וצא אחר וסרף טלית חצירו או חפר צור וצא אחר ודחק שור חצירו לתוכו אין סבירא שיתחייב בעל הצור או בעל האש והמגלגל כרגלי בהמה אף הויק כהדי דאזלי יתחייבו שניהם בעל הבהמה ובעל התקלה והא דלמרינן לקמן בפרק הפרה (ד' נ"ג:). שור ואדם שדחפו לצור לענין מוקיין כולן חייבין דמשמע אפילו בעל הצור צריך לומר דמיייר אדם בלא כוונה דמיון דאין כוונה כלל חייב בעל הצור כמו האדם והא דלמרינן (ס"ז) לענין ד' דברים ודמי ולדות אדם חייב הא ד' דברים היינו נזק צער ורפוי וצבת אבל צבת אין חייב עד שיתכוון כדלמור בהסוגל (לקמן דף פ"ה.) ולא הוי כצדעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דלמור (לקמן נ"ג:)

לענין כופר ושלשים של עבד שור חייב צ"ל דהיינו דוקא כוונה אע"ג דלא הוי דומיא דאדם דשגלא דשגלא כופר ושלשים של עבד כדאי' בשילהי שור שנגח ד' וה' (לקמן דף מ"ג:). מה לצור שכן שרא ברשות. דאפילו עשאו ברשות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו שלא ברשות: תאמר בהני דברשות שור יוכיח. וא"ת למד' דלמרינן דברשות חייב וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתחזק בה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף ע"ב:). (ש"ך לע"ז) ה"ג הברותא שגפלא לרשות הרבים והזיקו פהור מלשלא. וכן כתבו בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אומם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דמיון דשגלא והזיקו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמהירין אותו לקון ולסמור: אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (דף כט:)

דלכ"ע המפקיר מוקי לאחר נפילה והא נמי אונס הוא דצבנין ונטיעה שעה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזיקו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן היו פושע והיו כמפקיר ונכסיו לאחר נפילה פשיעה: היינו בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו כותל ואזלין בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי כהדי דקאזלי מוקי היינו אש ועוד דאי צהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומוקיין יש לנו ללמדם מזכור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומוקיין מזכור שאינו הולך ומוקיין אלא מוקיין במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

תנא שור לגרלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתחזק בה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף ע"ב:). (ש"ך לע"ז) ה"ג הברותא שגפלא לרשות הרבים והזיקו פהור מלשלא. וכן כתבו בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אומם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דמיון דשגלא והזיקו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמהירין אותו לקון ולסמור: אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (דף כט:)

דלכ"ע המפקיר מוקי לאחר נפילה והא נמי אונס הוא דצבנין ונטיעה שעה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזיקו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן היו פושע והיו כמפקיר ונכסיו לאחר נפילה פשיעה: היינו בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו כותל ואזלין בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי כהדי דקאזלי מוקי היינו אש ועוד דאי צהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומוקיין יש לנו ללמדם מזכור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומוקיין מזכור שאינו הולך ומוקיין אלא מוקיין במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

תנא שור לגרלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתחזק בה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף ע"ב:). (ש"ך לע"ז) ה"ג הברותא שגפלא לרשות הרבים והזיקו פהור מלשלא. וכן כתבו בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אומם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דמיון דשגלא והזיקו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמהירין אותו לקון ולסמור: אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (דף כט:)

דלכ"ע המפקיר מוקי לאחר נפילה והא נמי אונס הוא דצבנין ונטיעה שעה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזיקו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן היו פושע והיו כמפקיר ונכסיו לאחר נפילה פשיעה: היינו בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו כותל ואזלין בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי כהדי דקאזלי מוקי היינו אש ועוד דאי צהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומוקיין יש לנו ללמדם מזכור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומוקיין מזכור שאינו הולך ומוקיין אלא מוקיין במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

תנא שור לגרלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתחזק בה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף ע"ב:). (ש"ך לע"ז) ה"ג הברותא שגפלא לרשות הרבים והזיקו פהור מלשלא. וכן כתבו בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אומם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דמיון דשגלא והזיקו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמהירין אותו לקון ולסמור: אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (דף כט:)

דלכ"ע המפקיר מוקי לאחר נפילה והא נמי אונס הוא דצבנין ונטיעה שעה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזיקו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן היו פושע והיו כמפקיר ונכסיו לאחר נפילה פשיעה: היינו בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו כותל ואזלין בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי כהדי דקאזלי מוקי היינו אש ועוד דאי צהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומוקיין יש לנו ללמדם מזכור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומוקיין מזכור שאינו הולך ומוקיין אלא מוקיין במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

(א) נלעיל ג: לקמן כח: לא: מח: (ב) (ג) ולקמן יט: (ד) נקדושין ה: כה: ושי"ג: (ה) לקמן לה: (ו) נר"ש: מח"ל: (ז) ודף ג: ד"ה: משורין: (ח) צ"ל דפרשית. כמסופת ד"ה שור: (ט) צ"ל מוקי.

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מה לצור שכן שלא ברשות דאפי' עשאו ברשות. ע"י לקמן כח ע"ב מוס' ד"ה ח"מ:

מוסף רש"י
כולם מבורר לדמיון. כל תקלה צור הוא ואע"ג דלא הפקיר (וע"ז ג). כל אלו שאמרו. חכמים מותקין לקלקל כרה"ר. ואלו הן פותקין ביבותיהן. לקלקל שופכין שאלן כרה"ר כו'. צ"ל ציור המקלה שופכין של מי משמים הימית לרה"ר (לקמן דף ל').

רבינו חננאל
לאיתויי יחכה נירו וסיכסכה אבנו. פוס' הצד השוה שבהן כו'. לאיתויי מאי. אמ' אביו לאיתויי אבנו וסכסכו ומשאו שהניחן בראש הגג ונפלו ברוח מצויה והזיקו בחר דנייח. אבל בהדי דקאזלי נזיק לא איצטרבא ליה דהיינו אש. אלא אפי' בחר דנייח. רבא אמר לאיתויי בור המתגלגל כו'. רב אדא בר אבהא אמ' לאיתויי הא דתניא כל אלו שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן בימות החמה אין להן רשות. בימות הגשמים אע"פ שיש להן רשות אלא הויק חייב לשלם. ומקום חלוקת רב ושמואל כבר פירשנוהו למעלה.